

Året som gått

Kungl. Örlogsmannasällskapets sekreterares verksamhetsberättelse för år 2013 föredragen vid det 242:a högtidssammanträdet i Stockholm den 15 november 2013.

General's, admiral's, dear guests from Finland, France, Norway, USA and Åland, guests from sister academies, dear guests, fellows of our society, ladies and gentlemen. I will now continue in the Swedish language.

Akademiens 242:a verksamhetsår är tillända. Det har varit ett hektiskt år och är tid att sammanfatta vad som har åstadkommit under året inom ramen för akademiens uppdrag angivet i § 1 av akademiens stadgar *"att följa och aktivt verka för utvecklingen av sjökrigsvetenskapen och sjöväsendet i allmänhet"*.

Under verksamhetsåret har åtta ordinarie sammanträden genomförts. Två sammanträden har genomförts i Karlskrona, två i Göteborg och fyra i Stockholm samt idag det 242:a högtidssammanträdet i Stockholm.

Utöver dessa sammanträden, har akademien varit representerad vid Folk och Försvars Rikskonferens i Sälen samt även i Almedalen i somras. Vidare har akademien varit representerad vid European Maritime Day i maj i Göteborg samt naturligtvis även vid Världssjöfartens dag den 26 september i Göteborg.

Akademien har organiserat två debattkvällar med marinens personal samt även genomfört en diskussionskväll med kadetterna vid Sjöstridsskolan. Vi har också i samarbete med Försvarshögskolan organiserat en föreläsning och diskussion med den välkände amerikanske marinstrategen Peter M Swartz. Idag på förmiddagen genomfördes ett seminarium om konsekvenserna för folkförsörjningen vid en handelsblockad eller ett handelsembargo mot svenska hamnar under rubriken - *"Om samhällets sårbarhet när sjöfarten runt våra kuster begränsas"*.

Totalt har akademiens olika aktiviteter under året mönstrat 780 deltagare vilket är en klar förbättring jämfört med tidigare år. Vår bedömning är att akademiens pågående modernisering har gjort deltagandet mer intressant och dess relevans och påverkansmöjligheter har därmed ökat.

Under året har akademiens verksamhet i huvudsak handlat om att föra ut budskapet om betydelsen av öppna sjövägar och säkra sjötransporter. Försvarsberedningen talar i detta sammanhang om de strategiska flödena. Men öppna sjövägar som en förutsättning för folkförsörjningen och för vårt välstånd är ett ämne som hitintills inte har inte tillräckligt väl belysts i diskussionerna om Försvarets uppgifter.

Hur kan man beskriva de strategiska flödena på ett begripligt sätt? Jag ser dem som en yster kraftfull vårbäck som fångad i bäckfåren obevekligt och med tyngdkraftens hjälp rinner från en högre belägen plats mot en lägre. Kraften och den samlade energin i vattnet finns där så länge vattnet rinner i bäckfåran. Men uppstår ett hinder bäckfåran så minskar och till slut försvinner energin och kraften när vattnet flödar ut i flera mindre småbäckar.

På samma sätt är det med sjöfarten. Så länge den fritt flyter fram med råvaror och insatsvaror samt färdiga exportprodukter till och från våra hamnar med adekvata skydds- och försvarssystem så fungerar folkförsörjningen. Vår ekonomi och därmed vårt välstånd fortsätter att utvecklas. Men om sjöfarten utsätts för störningar, så avtar den inneboende kraften och energin går till spillo. På några dagar stannar svensk industri. Ekonomin havererar och efter några veckor så svälter även befolkningen eftersom vi inte längre är självförsörjande vad avser livsmedel. Inom ramen för öppna sjövägar och säkra sjötransporter har det därför varit en viktig uppgift för akademien att visa att marinen i allra högsta grad fortfarande behövs och att den tynande försvarsdebatten inte diskuterar de strategiska förhållandena på ett relevant sätt.

Vår verksamhet och våra åtgärder behövs då utvecklingen här och i andra länder entydigt pekar på att det i framtiden kommer att behövas mer marina resurser - inte mindre. Det är trist att försvarsdebatten inte tar fart och att de strategiska förhållandena som borde styra utformningen av landets försvarsåtgärder av många sk förståsigpåare så bristfälligt och okunnigt diskuteras. Debatten ägnas i stället åt futilteter och politiska utspel av tveksamt värde.

När ÖB i Almedalen sommaren 2012 redovisade att Försvarsmakten på sikt kommer att behöva ekonomiska tillskott eller förändrade uppgifter

och om så inte sker, så måste delar av eller hela försvarsgrenar avvecklas, så startade det ingen seriös debatt om marinens betydelse.

Det borde det rimligen ha gjorts av de skäl som jag tidigare har nämnt. Det synes som bilden av marinen enbart som ett försvarssystem för att förhindra en kustinvasion - att ”knäcka den röda angriparpilen” - har naglats fast hos politiker och hos allmänheten. De flesta verkar tänka - om en presumtiv motståndare inte har något specialtonnage, då kan han ju inte angripa, överskeppa, ockupera och skada oss. Då behövs inte marinen! Men det är ett alltför snävt synsätt. Behovet av att skydda de livsviktiga sjötransporterna behandlas inte. Det är verkligen trist att marinen behandlas så okunnigt och att felaktiga grundkunskaper synes styra debatten.

Marinen har tyvärr inte efter 1972 års försvarsbeslut lyckats att argumentera för sjöfartsskyddet som en viktig del av sjöförsvaret. Inte heller har marinen på ett trovärdigt sätt lyckats föra fram budskapet att marinen är den enda marina resursen i landet som kan hantera utmaningar i undervattensdomänen t ex ubåts- och minhotet och det menar jag sammantaget inbjuder till diskussionen om att marinen kan reduceras. Men hur kan man ens tänka tanken att kraftigt reducera marinen i ett land med 2700 kilometer kust, när cirka 90% av vår export och import går sjövägen och med en upprustande stormakt som nära granne?

Frågan är inte ny. Viceamiralen Bengt Lundvall talade vid akademiens 200-års jubileum den 15 november 1971 om sjövägarnas betydelse. Jag citerar *”Östersjöområdet har sedan århundraden haft stor ekonomisk betydelse. Härav har följt att Östersjön med dess utlopp ofta har varit i blickpunkten såväl i fred som i krig. I fred för transporter – handelssjöfart. Under krig för kraftmätningar mellan örlogsfartyg med målet att vinna kontroll över vattenvägarna för att kunna utnyttja dem för transporter.”* Han fortsätter *”Utvecklingen mot större, geografiskt vidgade marknader och ländernas ökade beroende av varandra ökar kraven på transporter. Transporter som till väsentlig del måste gå sjöledes. Havet är en bekväm, lastdryg och billig transportväg”*. Vi är där idag. Det är exakt samma slutsatser som försvarsberedningen skriver i sin senaste rapport 42 år senare.

Vidare blir havet och dess resurser allt viktigare; i ökande grad utnyttjas nu havsbotten för olika typer av infrastruktursystem såsom el-, och telekablar, pipelines för olja och naturgas samt som fundament för stora vindkraftparker. Haven kommer i framtiden även att få en allt större betydelse för folkförsörjningen. Bara för att gemene man i Sverige inte

dagligen ser dessa transporter och resurser, så existerar de verkligen och de måste kunna skyddas vid kriser och i krig.

Slutligen ändras nu även de övergripande säkerhetspolitiska prioriteringarna. Företeelser som nästan har betraktas som axiom – de amerikanska resurserna för att skydda Europa och sjövägarna till Europa – ändras nu tydligt och innebörden av att USA nu skiftar fokus mot Asien och mot en mer marin inriktning måste noga analyseras i försvarsberedningsarbetet.

Konsekvenserna för Sverige av eventuella störningar i sjöfarten i de omstridda områdena t ex i Malacka sundet och sydkinesiska sjön måste också bedömas. Som jag tidigare har nämnt, svensk utrikeshandel är extremt viktig. Den måste kunna skyddas och KÖMS måste i ökande grad bidra till att öka kunskaperna om sjövägarnas betydelse och om marinens förmågor, flexibilitet och mångsidighet. Allt detta nämns också i Försvarsmaktens perspektivplan som den 1 oktober överlämnades till regeringen. Problemet är att Försvarsmakten om inte ekonomin stärks, föreslår ytterligare reduceringar av sjöstridskrafterna i de redovisade sk stridskraftsprofilerna. Andra operativa koncept och alternativ hade kunnat övervägas för att spänna ut utfallsrummet.

Årets inträdesanföranden har som vanligt behandlat ett mycket brett spektrum av områden och det är också naturligt att huvudtemat för flertalet av ledamöternas tal och skriftliga arbeten har handlat om vårt sjöstrategiska läge och vad detta kräver av vårt försvar till sjöss. De inträdesanförandena som har hållits är;

OL Magnus Jönsson

”Möjligheter och utmaningar för sjöstridsförbanden”

OL Anna Risfelt-Hammargren

”Slaget om vattenkraften – och vikten av en samordnad strategi”

OL Kenneth Raun

”Behövs chieften? – Funderingar kring den tekniska tjänsten ombord”

OL Martin Jakobson

”Spelet om den arktiska oceanen”

OL Jerker Widén

”Marint lärande – värdet av vetenskap och bildning”

En akademi som Örlogsmannasällskapet måste låta verksamheten vara riktad mot framtiden. En viktig förutsättning för att arbetet ska vara

helgjutet är dock att all erfarenhet från de gångna åren tas till vara. Fakta måste vara grunden för allt vi företar oss.

Fakta hittar vi bland annat i biblioteket i Karlskrona som fortätter att utvecklas mot ett renodlat forskningsbibliotek. Hela vår databas med våra unika boksamlingar är nu tillgängliga via LIBRIS vilket väsentligt underlättar den marina forskningen genom ökad synlighet och tillgänglighet. Bokbeståndet har inventerats och en välbehövlig renovering av har påbörjats.

Under året har ett projekt att digitalt scanna samtliga utgivna Tidskrift i Sjöväsendet också påbörjats och i dagarna kan samtliga artiklar från 1962 läsas via länkar på akademiens hemsida. Nästa år är tanken att projektet ska gå i mål och då ska det vara möjligt att läsa samtliga utgivna artiklar sedan den första utgivningen 1835. Vi har under året även inventerat vår värdefulla konst varav merparten hänger i Försvarmaktens lokaler i Karlskrona.

Vår tidskrift – Tidskrift i Sjöväsendet – kommer även i år att ges ut i fem nummer varav även i år ett nummer är ett särskilt debattnummer med artiklar från marinens yngre befäl och från några av de politiska ungdomsförbunden vilka välvilligt har skrivit om sin relation till och syn på marinen.

Biblioteket och bildarkivet är viktiga men också kostsamma verksamheter för akademien. Biblioteksarbetet har kunnat genomföras med ett nytt mycket generöst stöd från Stiftelsen Marcus och Amalia Wallenbergs Minnesfond. Akademien uttrycker sitt varma tack för detta ovärderliga stöd till bibliotekets verksamhet.

Under året har akademiens startat två fonder - den Gynterska fonden och den Falkengréenska fonden. Avsikten är att delar av den årliga avkastningen i dessa fonder skall stödja och bevara TiS samt biblioteket så att dessa verksamheter ska kunna bli mindre beroende av stöd utifrån.

Marinlitteraturföreningen har under året avslutat sin verksamhet och de kvarstående medlen har överförts till KÖMS i en fond vars avkastning skall användas för att premiera framstående studieresultat och för att publicera litteratur inom sjökrigsområdet. Den första utdelningen från fonden kommer att göras ikväll.

Under året har en arbetsgrupp under ledning av den nyblivne hedersledamoten generallöjtnant Lars G Persson arbetat med att

modernisera akademiens stadgar. Arbetet slutfördes genom att regeringen den 5 juni fastställde de nya stadgarna vilka på ett betydande sätt bidrar till att modernisera akademiens arbete.

Under året har akademiens hemsida ytterligare förbättrats och gjorts mer lättillgänglig med länkar till biblioteksdata-basen Libris samt även försetts med ett twitterkonto för att akademien snabbare ska kunna kommentera artiklar eller händelser inom vårt verksamhetsområde.

Det finns också mycket för örlogsmannasällskapet att skriva om och att kommentera. Under året har marinen som vanligt varit hårt engagerad i operationer syftande till att skapa ökad säkerhet och stabilitet till sjöss i närområdet och även i avlägsna farvatten. Under året har övningsverksamheten i vårt närområde ökat. Det ökar risken för kränkningar och incidenter. Det kräver daglig uppföljning och närvaro till sjöss. Vidare har HMS Carlscrona under året återigen med framgång deltagit i EU Operation Atalanta för att värna sjötrafiken i Adenviken och Indiska Oceanen.

Den operativa verksamheten som är grunden för marinens existens, är tyvärr för många helt okänd då den oftast bedrivs utom synhåll långt ut till sjöss eller i våra glest befolkade skärgårdar. Förhållandet ger marinen ett klart underläge i försvarsdebatten. Det är så lätt att få stöd i regionen om ett förband hotas med nedläggning. Vem bryr sig om några fartyg mindre? Det största problemet för de marina cheferna är att antalet fartyg och den tilldelade personalramen inte står i paritet till de angelägna uppgifterna. Här har Kungl. Örlogsmannasällskapet efter 242 år fortfarande en tydlig och viktig roll att i enlighet med akademiens valspråk "*med förstånd och styrka*" argumentera och verka för utvecklingen av sjökrigsvetenskapen och sjöväsendet i allmänhet. Med enträget och målmedvetet arbete borde det rimligen leda till bättre effektivitet i resursutnyttjandet men även till anslagsökningar, ersättningsbyggen för äldre fartyg och utökning av de fåtaliga fartygsresurserna.

This is a work that could contribute to create stability, peace, security, development and bring prosperity following the old latin words – mare conjugit – non separat (the sea unites – and do not divide). The 378 fellows of our society will continue this important work and follow in the footsteps of our forefathers to diminish the almost total sea blindness that exist in our country. Historically this is a work that started on the 15th of November 1771 when vice admiral Kristoffer Falkengrén when selected for a fellowship was given number 1 in the list of fellows. The latest

fellow of the Royal Society of Naval Sciences have been given number 1470. The tradition is still strong!

Bo Rask
Akademiens sekreterare